

Момчило Суботић
Институт за политичке студије, Београд

Др Митар Миљановић, Босна *iber alles*- дијалог разномишљеника- ИПС, Београд, 2009.

Пред читаоцима је још једна значајна књига Митра Миљановића. Уважени социолог на утемељен и аргументован начин учествује у „дијалогу разномишљеника“. Ова његова расправа настала је као одговор на књигу „Ко смо ми Бошњаци“ Мухамеда Филиповића - познатог марксистичког мислиоца и прегаоца, данас водећег заговорника „босанског духа“ и „босанске нације“.

Књига има 160 страна и подељена је у 6 међусобно повезаних поглавља, којима аутор издваја кључна питања у својој полемици с најекспониранијим интелектуалцем из „бошњачко-исламског круга“ .

Већ у самом старту Миљановић оспорава Филиповићев наслов књиге „Ко смо ми Бошњаци“ питањем „Ко смо ми Херцеговци“, тј питањем зашто Филиповић, тумачећи, криво, босански идентитет изоставља Херцеговину. Да ли Херцеговина и не постоји као било какав *corpus separatum* у односу на Босну. Миљановић историјским примерима страдања највиђенијих Срба у време турске окупације Босне и Херцеговине или њихове исламизације, потпуно разбија Филиповићеву тезу о босанском патриотизму, духу заједништва и мултикултурне толеранције. Овакве и сличне тезе заснивају се, између осталог, на науци непознатим и потпуно произвољним тумачењима муслиманских/бошњачких теоретичара о идентификаци Сарајева са старогрчком Атином која је стотинама година пре Христа представљала истински врхунац демократије у теорији и пракси. Филиповић је данас најватренији заговорник тезе о историјском континуитету средњовековне босанске државе, богумила, Цркве босанске и муслимана/Бошњака као њихових природних

потوماка. Србе и Хрвате у БиХ сматра новим и увезеним нацијама из Србије и Хрватске током 19. века. Муслиманским ауторима при том ништа не смета турска окупација и исламизација становника Босне и Херцеговине, и они у томе не виде никакве верске, етничке, друштвене, политичке или државне промене. Наравно, реч је о историјским фалсификатима и теоријским наклапањима са штетним друштвеним и политичким последицама.

У књизи су садржани статистички подаци са свих пописа становништва од 1879. године, након окупације Босне и Херцеговине од стране Аустроугарске, до 1991. године, када су босански муслимани и Хрвати започели сепаратистички рат против Срба и југословенске државе. Уочљиво је да су Срби чинили већину становника у БиХ, чак и након Другог светског рата у којем су хрватске и муслиманске усташе извршиле геноцид над српским народом. Потпуно је депласирана тврдња Филиповића о муслиманима као најбројнијем и најбитнијем народу у Босни, који је –како тврди - „носилац цјелокупне њене историје...“ (14) О Филиповићевој „мултикултуралности“ и „босанском духу“ најбоље сведочи податак да у Сарајеву од предратних 157.000 данас живи свега 20.000 Срба.

У поглављу „Српски идентитет у БиХ“ Миљановић наставља расправу са Филиповићем, указујући на фалсификовану историју босанских стећака. Он побивља Крлежину тезу о стећцима као богумилским споменицима и Радимљу (Столцу) као богумилској некрополи, јер је то „био и остао маузолеј великих српских и православних племића Милорадовића“. (22) Да би „заменио“ богумиле са муслиманима Филиповић истиче да су „и тадашњи Бошњаци који су по вјери ортодоксни или католици, подједнако као и припадници Цркве босанске прелазили на ислам, да су били Бошњаци у историјском и народносном смислу ријечи и носиоци идеје и реалитета босанске државе и да су они неовисно од свог религијског и каснијег националног идентитета, били и даље оно што су били раније, а то је Бошњаци, становници и носиоци идеје државности своје земље и државе Босне и Херцеговине, како је наша земља названа након аустро-угарске окупације“. (24) Филиповић „појаву Цркве босанске из средине 13. столећа премешта у почетак 6. столећа“. Из овога произлази, указује Миљановић - „да су Бошњаци (Бошњани) независно од „религијског“ идентитета и након доласка Османлија били носиоци „идеје државности своје земље

и државе Босне“. Из тог произлази да је Босна и као покорена земља (1463-1878) очувала своју државност. То би, разумије се био феномен непознат у историји“. Овоме би пристајала позната мисао Тертулијана - истиче Миљановић- „credo quia absurdum (est)“- верујем јер је апсурдно. (25) Миљановић даље побија тезу о томе да Бошњаци, тј. припадници ислама у БиХ нису никада себе одвајали од других народа у БиХ и о томе наводи бројне историјске доказе. Тврдњу муслиманских ауторитета (од Сафет бега Башагића до Мухамеда Филиповића) да су Срби (и Хрвати) уљежи у БиХ, која се провлачи од управљања Босном Бењамина Калаја, Миљановић актуелизује овим дијалогом Кристофера и Овена.

- „Кристофер: Грешка је до вас Европљана, што сте дозволили да Срби изврше инвазију на Босну.

- Овен: Али они су тамо већ живели.

- Кристофер: Од када?

- Овен: Одувек“. (30)

Верски вођа босанских муслимана реисул-улема Мустафа Церић каже следеће: „Молим вас да пренесете поруку свом народу: Турска је наша мати, тако је било и тако ће бити“. Поменута теза стоји у колизији са ставом првог бошњачког интелектуалца, који заступа став о „истом историјском пореклу“ муслимана/бошњака и босанских Срба и Хрвата. Али то се односи само на „одређене периоде наше историје“. Ово је прилично замршено, као и цела концепција академика Филиповића, али би, према Миљановићу, требало да значи отприлике ово: да су тзв. босански Срби (и Хрвати) у односу на Бошњаке исламске вјере промијенили и историјско поријекло након што су Бошњаци муслимани прихватили ислам одбацивши, да ли заувјек? хришћанство/кршћанство“. (42) Даља тврдња да су се Срби и Хрвати национално идентификовали на основу „своје посебне вјере као Срби и Хрвати“, требало би да значи да ислам није битан елемент идентитет Бошњака муслимана. (43) Ова теза је већ историјски демантована, нарочито савременим политичким покушајем првог у Бошњака, Алије Изетбеговића , да успостави исламску Босну и Херцеговину.

Веома је утемељена и инспиративна Миљановићева расправа са представницима „бошњачко-исламског круга“ на тему „Бошњаци и Европа“. Посебну пажњу привлачи Филиповићева теза да је османска Босна бранила Европу „од инвазије Османлија“. На 39.

страни књиге „Ко смо ми Бошњаци“ Филиповић умује: „Дакле, Босна је тада била једина еуропска држава која је функционирала у систему одбране Еуропе од инвазије Османлија са југо-истока, али, због своје особености и чињенице да је била препуштена непријатељима Еуропе и кршћанства и искориштена за исцрпљивање османлијске власти“. (55) Овај цитат је у вези са следећим на страни 211: „Епизода о освајању Босне 1463. године показује а Бошњани нису хтјели бранити своју државу само онда када их је она понизила и превјеравала и када је служила туђим а не босанским интересима“. (55) Ове теоријске акробације и историјске фалсификате Миљановић своди на питање, на које Филиповић није хтео да укаже, кад је и како Босна као држава понизила своје грађане Бошњане и то у толикој мери де је они нису хтели бранити. С право истиче да је то јединствен случај у историји и наводи :“ Ипак би требало узети у обзир да би се свуда у свијету овакав однос према својој држави назвао издајом. Свуда осим у Босни то и није могло бити ништа друго него издаја у класичном значењу те речи“. (55) Много је сличних потпуно произвољних теза којим се „Турска Босна“ жели приказати као „еуропска држава“.

Миљановић аргументовано побија тезе бошњачких идеолога о самосталној и самобитној босанској политици и друштву и државном и државотворном карактеру устанака босанских муслимана против турске власти током 19. века. Са мотом „Босна изнад свега“, Филиповић фалсификује историју и Босну приказује као да је у питању нека западноевропска суверене и независна, демократски уређена држава, а не турски пашалук у којем хришћанска „раја“ није имала никаква права.

Миљановић се у овој књизи критички осврнуо на омиљену тему бошњачких интелектуалаца - питање аграрне реформе у. Ради се о аграрним реформама након турске власти, а нарочито у првој и другој Југославији, оној из 1919-1923, као и оној из 1946. године, када је извршена „радикална прерасподјела у корист једног народа, тј. Срба“. То је било могуће учинити само тако да се опљачкају муслимани“. (Филиповић). Миљановић с правом поставља кључно питање: „ко је извршио „аграрну реформу“ у Босни након 1463. године и у Херцеговини након 1482. године. И Босна и Херцеговина су до пада под турску османску власт биле феудалне творевине у којима су се тачно знали власници земље. Уз то треба имати у виду чињеницу да муслимани до 1463. године у Босни, односно

до 1482. у Херцеговини нијесу посједовали земљу јер до доласка Османлија, односно до преласка на ислам (исламизација) муслимани на тлу БиХ нијесу ни постојали“. (82-83)

Драгоценост ове књиге огледа се и у примерима о националном изјашњавању водећих босанских муслиманских политичара у периоду југословенске државе, до краја 1960-их када су декретом комунистичког суверена Јосипа Броза муслимани постали нација .

Момчило Суботић